İSMET ÖZEL'DE HAYAT - ŞİİR BİRLİKTELİĞİ
YA DA
'SONRASI ŞİİR KERİM'

Dr. İbrahim TÜZER*

Özet

Hayat ve şiir serüvenini yan yana sürdürerek her iki alandaki açılımı içi içe yaşayan İsmet Özel'in biyografisindeki duraklar, şiirinin de merkezine yerleşmektedir. Sosyalizmden Marksizm'e, Marksizm'den de Müslümanlığa uzanan bir yol üzerinde yer alan bu durakların doğru bir şekilde anlaşılması, Özel'in şiir evrenindeki temel izleklerin de açığa çıkarılması demektir.

Temelde antikonformist tavrın ve "ben"e dünya üzerinde bir yer arama gayretinin ifadesi olarak çıkılan bu yolculuktaki duraklarda şair, şiiri her zaman esaslı bir kalkan olarak kullanmış; ontolojik güvenliğe ulaşmak için hep şiire yönelmiştir.

"Halkın Dostları" dergisini çıkarmadan hemen önce Ataol Behramoğlu'na yazmış olduğu bir mektubu **"Sonrası Şiir Kerim"** diye bitiren İsmet Özel, hayatındaki tüm sıkıntıların üstesinden şiir binasının saçağı altına sıçrayarak gelmiştir.

Bu makalede, şairin hayatının merkezinde yer alan "şiir gerçeği"nin söz konusu duraklardan geçerek nasıl oluştuğu/geliştiği işaret edilmeye çalışılacaktır. Bu yapılırken birer fenomen olarak kabul edilebilecek olan duraklar, üzerine sosyolojik çözümleme yapabilmek için değil, metaforik anlam değerlerinin İsmet Özel şiirinde karşılık geldiği noktaların daha iyi anlaşılması için dikkatlere sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Metin İncelemesi, Metafor, Ontolojik Kaygı, "Yeniden Doğuş", Ve Bitmeyen Yolculuk

* Kırıkkale Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, KIRIKKALE
ibrahimtuzer@yahoo.com

LIFE – AND POETRY IN UNION IN THE WORKS OF İSMET ÖZEL
OR
"TRUST THE REST WITH POETRY"

Summary

İsmet Özel's life experiences and poetic adventures have intertwined. The poet has been experiencing life and poetry together. The stops in İsmet Özel's biographical journey occupy the center stage in his poetics. The stops in this journey are spread across a route encompassing Socialism, Marxism, and Islamism. An accurate understanding of these stops shall mean the uncovering of the basic pathways in Özel's poetic universe.

The journey in question is an expression of the poet's anti-conformist attitude and an attempt to locate the "self" in the world. Throghout the stops in his journey, the poet has utilized his poetry as a strong shield. He found solace in poetry to achieve ontological security.

In concluding a letter he sent to his fellow Ataol Behramoğlu before the inauguration of "Halkın Dostları" (*Friends of the People)*, İsmet Özel penned the phrase **"Sonrası Şiir Kerim"** ***(Trust the Rest with Poetry)*****.** Poetry has been Özel's protector against all troubles he encountered in his life.

In this paper, the goal is to analyze the formation of "poetry as fact" which occupies a central space in the poet's life. Examples will be offered to illustrate the various stages of that formation along the stops in the journey. The stops themselves will be assessed at a phenomal level. This assessment is not aimed at a sociological analysis of the stops, but at seeing better the referents of metaphorical meanings in İsmet Özel's poetry.

Keywords: Text Analysis, Metaphor, Ontological Anxiety, "Regeneration", The Unending Journey

Hayatındaki tüm açılımı ve yönelimi şiir merkezli yaşayan İsmet Özel, ilk şiir kitabı *"Geceleyin Bir Koşu"*dan son kitabı *"Of Not Being A Jew"*e kadar hayat-şiir serüvenini birlikte yaşamıştır. Şairin yaşamının farklı evrelerinde birer "durak" olarak kabul edilen süreçler doğrudan şiirine de etki etmiş; 1963 yılından itibaren oluşmaya başlayan şiir evrenindeki açılım ve genişleme söz konusu olan "durak"lardan geçerek meydana gelmiştir. Hayatında şiire Türk edebiyatında eşine az rastlanır bir tarzda önem veren ve şiiri hayatı içerisinde esaslı bir yere oturtan Özel, söz konusu olan yönsemeyi şiire ilk başladığı yıllardan itibaren bilerek ve isteyerek oluşturmaya çalışır.

Hayatında ve şiirinde merkez nokta olarak kabul edebileceğimiz, kendine sunulanın reddini ve kendi varlık alanında hareket ederek kişiliğinden taviz vermeme imkânını Özel, genç yaştan itibaren şiirle kurmuş olduğu bu bağ sayesinde elde eder. Genç yaşında *"şiirin önemli ve değerli şeyleri dile getirdiği için değil, önemli ve değerli şeylerin varlığını bize hissettirdiği için hayatımızda yer tuttuğunu"*[1] kavrayan Özel, "insan oluş bilmecesi"nin sınırlarına bu yoldan giderek ulaşmaya çalışacak ve şiire emek vermeyi aslî vazife sayıp sürekli "sahici olan"ı önceleyecektir.

İsmet Özel'in ifadeye çalıştığımız bu şiir-hayat birlikteliğini, tüm şiir evreninden hareketle örneklemek mümkündür. Söz konusu olan bu durum, şairin hayat içerisindeki durakları ve dolayısıyla şiirindeki açılım sebebiyle farklı itkilerin paralelinde ortaya çıkmaktadır. Şiirlerinin yayımlanış tarihlerini merkez alarak ve Özel'in şiir kitaplarını yayımlarken bilinçli olarak yaptığı tasniften hareketle değerlendirebileceğimiz bu yönsemeleri şu başlıklar altında ele alabiliriz:

- İlk şiirler ve "Geceleyin Bir Koşu" / 1954 – 1965

İsmet Özel'in şiirle ilk teması, ilkokul 3. sınıfta okurken Ankara'da yayımlanmakta olan bir ilkokul gazetesine kendi gayretleriyle gönderdiği, "Kış"[2] isimli şiiriyle başlar. Daha sonra Orta 1. sınıfta, "Şiirimiz 1956" isimli Hüseyin Karakan tarafından hazırlanmış olan bir antolojiyi okumasıyla devam eder. Özel'in şiirle olan asıl irtibatı, Halide Nusret Zorlutuna'nın da jürisi bulunduğu ve İsmet Özel'e *"Sen şair olacaksın çocuk"* dediği lise 2. sınıftaki şiir okuma yarışmasında 5. olmasıyla başlayacaktır. Şaire bu başarısından dolayı "Yeni Türk Şiiri Antolojisi" hediye edilir ve Özel ilk olarak bu kitap dolayısıyla II. Yeni şairlerinden haberdar olur. Fakat İsmet Özel, hem metinlere ulaşma hem de şiirin aslına ilişkin bilgilenme sürecini, lise son sınıfta ikmale kaldığı cebir dersini veremeyip 1 yıl "beklemek" zorunda kalınca yaşayacaktır.

Bu 1 yıllık süreçte Özel, sanat çevreleriyle ilişki kurmaya, edebiyat ve şiir dergilerini takip etmeye başlar. Modern Türk şairlerini bu dönemde tanıyıp okuyarak neyi nasıl yazabileceğinin peşine düşer

[1] Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, Şûle Yay., 8. bs., İstanbul, Mart 2002, s.23.
[2] İlkokul Gazetesi, S.32, Ankara, 28 Şubat 1954, s.4.

ve "Turgut Uyar'ın, Edip Cansever'in, Cemal Süreya'nın, Sezai Karakoç'un, Ece Ayhan'ın, Metin Eloğlu'nun, Ülkü Tamer'in, Kemal Özer'in o dönemde yazdıklarını (1962) şiir adına büyük bir imkân olarak kabul eder."[3]

İsmet Özel, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kayıt olduğu 1962 yılından itibaren ilk şiirlerini de yazmaya başlar ve şairin 1963 yılında, 2'si "Yelken"[4] dergisinde 2'si de "Dost"[5] dergisinde olmak üzere 4 şiiri yayımlanır. Edebiyat ortamında da yavaş yavaş tanınmaya başlayan İsmet Özel, Edip Cansever, Turgut Uyar gibi II. Yeni şairleriyle tanışıp mektuplaşmaya başlar. Burada dikkat çekilmesi gereken husus İsmet Özel'in söz konusu olan ilk şiirleri yayımlanmaya başladığında özellikle II. Yeni şiiriyle olan etkileşiminin anlaşılmasıdır. Özel, bu dönemde II. Yeni şairlerinin yazdıklarını "kendi yazma serüveni için başlı başına bir imkân" olarak görmekte, kendi şiir evreninin kapılarını bu şairlerin şiirsel tecrübeleriyle aralamaktadır. Şiiri "insanla ilgili bütün boyutları fark etme çabasında" arayan Özel, bunun için II. Yeni şairlerinin özellikle 1954–1959 yılları arasında vermiş oldukları ürünlerle meydana getirdikleri hazır bir "çevre" bulur.

Bu "çevre" içerisinde, "kendi olanı" yine kendinden/beni'nden hareketle ortaya koyan şair, bu dönemdeki kimi şiirlerinde, II. Yeni şiirinin biçimsel özelliklerine de yaklaşır. Fakat bir "ergen" olarak hayat karşısında yaşadığı deneyimleri, cinsel sıkıntılarını, gerek çocukluğundan gerekse tavrından hareketle oluşturup özgün imgelerle parlatarak meydana getirdiği şiirlerinde, içerik ve şiirsel kurgu itibarîyle II. Yeni şiirinden ve şairlerinden ayrılır. Hatta şairin bu dönemde yazmış olduğu şiirler ele alındığında, Türk edebiyatı içerisinde kendiyle/beni'yle bu derece "didişen" ve bedenini böylesine horlayan ikinci bir şairin olduğunu söylemek mümkün değildir.

1960'lı yılların ortalarından başlayarak şiir poetikasını da oluşturmaya çalışan İsmet Özel, şiirin özüne ve estetiğine uygun olarak bireysel odaklı metinler yazar. Bu noktada en önemli dayanağı, zihinsel işleyişi tamamen serbest bırakıp ortaya çıkan her ne ise onu, sonradan bilinçli bir düzene sokarak şiirin sınırlarına dâhil etmektir. Şairin ilk şiirleriyle edebiyat ortamında çarpıcı bir biçimde yer bulması da söz konusu olan bu dayanaktan hareket ederek "şair oluş ile insan oluş" arasındaki boşluğu imajinatif söyleyişle dolduruyor olmasıyla mümkün olur. Nitekim Özel, bu çabası sonucunda şiirin aslına ilişkin önemli kazanımlar elde etmiş, ortaya çıkardığı metinler de "varoluş/insan oluş" ile ilgili endişe taşıyanlarda esaslı etkiler meydana getirmiştir.

---

[3] Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, s.25.
[4] Yorgun, *Yelken,* C.VII, S.71, Ocak 1963, s.26.
Karoon, *Yelken,* C.VII, S.75, Mayıs 1963, s.23.
[5] O Bağımsız Dağların, *Dost,* C.XI, S.25, Nisan 1963, s.17.
Kuşun Ölümü, *Dost,* C.XI, S.26, Mayıs 1963, s.12.
O Bağımsız Dağların, *Dost,* C.XI, S.25, Nisan 1963, s.17.

İsmet Özel, 1965 yılının ortalarına kadar "Türk Dili"[6], "Şiir Sanatı"[7], "Dönem"[8], "Dost"[9], "Evrim"[10], "Yapraklar"[11], "Mülkiye[12]" ve "Devinim*LX"*[13] gibi dergilerde yayımladığı 20 şiirinden 18'ini, Mart 1966 yılında *"Geceleyin Bir Koşu"*[14] adıyla kitaplaştırır. Şair bu kitabına daha evvel hiçbir dergide yayımlamadığı 2 yeni şiir[15] eklemiş, bunun yanı sıra 4 şiirini de kitaba dâhil etmemiştir. Bunlardan "Karoon" ve "Gececil Kuşların Ürkmediği Aydınlık" adını taşıyan şiirlerini "henüz son aşamaya varmadıklarını" düşündüğü için kitabına koymayan Özel, "Partizan" ve "Çağdaş Bir Ürperti" adlı metinlerini de yeni bir şiir evreninin kapılarını araladığı için "Geceleyin Bir Koşu"dan çıkarır. Nitekim Şubat 1964 tarihinde kaleme alınan "Partizan" ve Şubat 1966 yılında yazılan "Çağdaş Bir Ürperti", 1969 yılında yayımlanan *"Evet, İsyan"* kitabına girecektir.

- "Evet, İsyan" / 1965 – 1970

İsmet Özel'in şiirlerinin oluşum süreci göz önünde bulundurulduğunda *"Partizan"* şiiriyle başlatılabilecek yeni bir safhadan söz edilebilir. *"Geceleyin Bir Koşu"* kitabını dolduran bireysel duyarlılıkla kalem alınmış şiirlerin dışına çıkarak toplumsal olana yönelmeye başlayan şair, bu evredeki şiirlerinde de kalkış noktası olarak yine beni'nden hareket eder. Fakat toplumun kendisine dayattıklarına karşın, hayatı kendi varlık alanıyla karşılamaya çalışan ben'in bu seferki dayanağı sadece çocukluğa ya da geçmiş yaşantılara ait bir takım anılar değil bizzat içinde yaşanılan hayatın kendisidir.

Bu anlamda şirinin evrenini de giderek genişleten Özel, belli başlı izleklerine de anlam dünyasında açılım meydana getirir ve "Şiir Sanatı"[16], "Papirüs"[17], "Yeni Dergi"[18] ve "Halkın Dostları"[19] gibi

---

[6] Bakır Tenli Yapraklar, *Türk Dili,* S.148, Ocak 1964, s.262.
[7] Partizan, *Şiir Sanatı,* S.6–7, Ocak-Şubat 1964, s.11–15.
[8] Seni Olan Yenilgi, *Dönem,* S.5, Şubat 1964, s.4.
Waterloo'da Bir Dişi Kedi, *Dönem,* S.5, Şubat 1964, s.5.
Ölü Asker İçin İlk Türkü, *Dönem,* S.5, Şubat 1964, s.4.
Gececil Kuşların Ürkmediği Aydınlık, *Dönem,* S.5, Şubat 1964, s.5.
Geceleyin Bir Koşu, *Dönem,* S.16, Mart 1964, s.7.
Bakmaklar, *Dönem,* S.2, Haziran 1964, s.6.
[9] Tüfenk, *Geceleyin Bir Koşu,* de Yay., Mart, 1966, Ank., s.10.
Kaçış, *Dost, Geceleyin Bir Koşu,* de Yay., Mart, 1966, Ank., s.10.
[10] Acının Omuzlanışı, *Evrim,* S.18, Haziran 1964, s.3.
Geceleyin Bir Korku, *Evrim,* S.20, Ağustos 1964, s.9.
[11] Davun, *Yapraklar,* S.4, Kasım 1964, s.12–13.
[12] Yıldızların Uzaklığına Övgü, *Mülkiye,* S.15, Şubat 1965, s.11.
[13] Sabah Ayartması, *DevinimLX,* Nisan 1965, S.3, s.17.
[14] Geceleyin Bir Koşu, *de Yay.,* (2. bs., *Oğlak Yay.,* İst, Mart 1994, 72 s.), Ank., Mart, 1966, 31 s.
[15] Bu şiirler "Bir Ağrı Yakıldıkça Sevilmeli" ve "Yağmurun Kapıları Karanlık" adlı şiirlerdir.
[16] Çağdaş Bir Ürperti, *Şiir Sanatı,* S.4, Şubat 1966, s.4–5.
Sevgilime Bir Kefen, *Şiir Sanatı,* S.15, Ocak 1967, s.13–14.
Evet, İsyan, *Şiir Sanatı,* S.16, Şubat 1967, s.28–29.
[17] Kan Kalesi, *Papirüs,* S.2, Temmuz 1966, s.28–30.
Bir Devrimcinin Armonikası, *Papirüs,* S.6, Kasım 1966, s.25–26.
Yaşamak Umrumdadır, *Papirüs,* S.19, Aralık 1967, s.34–35.

dergilerde yayımlanan 14 şiirini 1969 yılında *"Evet, İsyan"*[20] adıyla kitaplaştırır. Söz konusu olan bu açılım, *"Geceleyin Bir Koşu"*daki kimi şiirlerin yazılması için "itici güç" görevi gören "yıkıcılığın", şairin bedeninden toplumu kendi güdümüne çekmeye çalışan değerlere yönelik olarak yön değiştirmiş olmasıyla ifade edilebilir.

Şiirsel olanın sınırlarından çıkıp reel olana yaklaştığımızda, Özel'in bu dönemde, daha çok "sosyalist" olarak adlandırabileceğimiz, yoğun bir faaliyet içerisinde olduğu görülür. Fakat şairin, şiirsel olanla reel olanı birbirine yaklaştırmak istediğinden ve şiirindeki açılımı dünyaya konumlanmaya çalışan beni'yle birlikte yaşadığından, devrimci duyarlılığının şiirine de yansımamış olması düşünülemez. Nitekim henüz birinci şiir kitabı yayımlanmadan dergilerde boy gösteren "Partizan" ve "Çağdaş Bir Ürperti" şiirleriyle başlayan bu duyarlılık, dönemin eleştirmenleri tarafından da dikkatle izlenir.

Eser Gürson'un *"Geceleyin Bir Koşu"* yayımlandıktan sonra, Özel'in bu kitaptaki şiirleriyle dergilerde kalan "Partizan", "Çağdaş Bir Ürperti" ve "Evet, İsyan" gibi şiirlerine yansıyan psikolojik verilerden hareketle kaleme aldığı yazısında, söz konusu ettiğimiz bu duyarlılığı *"Bu tip sancılı şairlerin garip yazgısıdır: Ya Rimbaud gibi yirmi birinde kopacak şiirden, ya Necip Fazıl gibi İslâmiyet yoluyla bir dinginlik kaynağı bulacak, ya da İsmet Özel gibi partizan olacak"*[21] şeklinde öngörür.

Fakat şair, her ne kadar içinde bulunduğu ortamda sunulanın reddi için aktif olarak mücadele etse ve kalemiyle de bu "karşı oluş"u şiirselleştirse de şiirinin gündelik düşüncelerin birebir karşılığıyla uyum içerisinde olmamasına özellikle dikkat eder ve şiirdeki politik söylemlerin okuyucuyu "ucuza kapatmak" olduğunu düşünür. Bu tehlikenin içerisine düşmemek için de şiir uğruna giriştiği tüm çabalarının, "dünyayı anlamlandırma çabalarıyla ortak doğrultuda birleşmesi" için çalışır. Bu durumu *"estetik bir mesele"* olarak kabul eden Özel, çözümü ise "politik anıştırmaları durdukları yerden çıkarmakla ve 'saf şiir' söylemini de günlük hayat içinde teşhis ettiğimiz gerçeklere bulaştırmakla" bulur.

"Evet, İsyan" kitabında yer alan şiirlerden bir kısmını askerlik yaptığı süre içerisinde yazan İsmet Özel, bu dönemde şiirle olan irtibatını daha da sağlamlaştırır ve o güne kadar şiir bakımından hayatının en verimli dönemini geçirerek 7 şiir kaleme alır. Şairin bu dönemde yazdığı şiirlerinde

---

Sevgilim Hayat, *Papirüs,* S.24, Haziran 1968, s.40–41.
[18] İnce Sızı, *Yeni Dergi,* Y.5, S.52, Ocak 1969, 12–13.
Aynı Adam, *Yeni Dergi,* Y.5, S.52, Ocak 1969, 14.
Muş'ta Bir Güz İçin Prelüdler, *Yeni Dergi,* Y.5, S.52, Ocak 1969, 15–17.
Yıkılma Sakın, *Yeni Dergi,* Y.5, S.57, Haziran 1969, s. 540–541.
Yaşatan, *Yeni Dergi,* S.60, Eylül 1969, s.16–18.
[19] Kalk Düğüne Gidelim, *Halkın Dostları,* S.1, Mart 1970, s.4.
[20] Evet, İsyan, *de Yay.,* (2. bs., *Oğlak Yay.,* İst., Temmuz 1996, 88 s.), İst., Kasım 1969, 44 s.
[21] Eser Gürson, "Geceleyin Bir Koşu", *Yeni Dergi,* Y.2, S.24, Eylül 1966, s.231.

kullanmış olduğu terminoloji, şiire yüzeysel olarak yaklaşıp onu kelimelerin sözlük anlamlarıyla okumaya çalışanlar için de anlamlandırmaya müsaittir. Fakat Özel'in bu şiirlerini ideolojik bir takım yönsemelerin ışığında okuyanlar her şeyden önce şiiri zaafa uğratmış olmaktadırlar. Radikal imajlarla örülü olan Özel'in bu dönemdeki şiirleri, dünyada bulunuşunu karşılaştığı metinlerle onaylama eğilimde olanlardan ziyade bir rahatsızlık / "farkındalık" dolayısıyla konumunu sorgulama ihtiyacı içinde olanlara yönelik olarak belirmektedir.

Bu belirginlik alanı, soru sorulmadan yalınkat kabul edilen ideolojilerin yerine insanın var oluşunu temel alan endişelerle birlikte düşünüldüğünde daha anlamlı hale gelmektedir. Buradan hareketle *"Evet, İsyan"*da bir araya getirilen şiirlerin ontik yapısının da göz ardı edilmemesi gerekmekte; bu şiirlerle, varoluşsal endişeyi taşıyan bir ergenin "sahicilik" arayışı içerisinde bulunarak hayatı kendi için dokunulur kılma gayreti akılda tutulmalıdır. Nitekim o dönemde, hayatın olağan akışı içerisinde *"neyin olağan, neyin olağan dışı veya olağanüstü olduğunu doğru dürüst tartamamanın acısını çeken"*[22] İsmet Özel, bunun ayırtına varabilmek için "mutlak emniyet"in ihtiyacı içerisine girerek ontolojik kaygıyı yaşamaya başlayacaktır. *"Evet, İsyan"* kitabının "Partizan", "Çağdaş Bir Ürperti", "Kan Kalesi", "Bir Devrimcinin Armonikası", "Evet, İsyan", "Yaşamak Umrumdadır" ve "Sevgilim Hayat" şiirleri, ifadeye çalıştığımız kaygının işaretlerini taşıması bakımından önem kazanmaktadır

- "Cinayetler Kitabı" / 1971 – 1975

İsmet Özel'de başlayan "değişim", bu dönemde kaleme aldığı şiirlerine de doğrudan yansımıştır. Şairdeki bu durum, *"çürüksüz, çürütücü olmayan ve insanların eksilmeyen bir yararı sürekli olarak elde edebilecekleri işlere bağlanması"*[23] olarak ele alındığında, baştan beri devam eden bir arayışın neticesi olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Özel, ilk şiirlerini kaleme aldığı ve bir ergen olarak bireysel varlık alanına yöneldiğinde de beni'yle konumlanabileceği bir hayat bulamamış bunun bir sonucu olarak da arayışını, öncelikle geçmiş yaşantısını daha sonra da zedelenmişliklerini yücelterek ortaya koymuştur. *"Geceleyin Bir Koşu"*da beliren şiirler bu ben'in arayışıdır.

Daha sonra bu ben'in hem şiirsel hem de kişisel dünyasında, içinde bulunulan hayat içerisindeki yanlışlıkların ve eksikliklerin düzeltilebilmesi için "sosyalist" duyarlılıkla belirginleştirdiği bir tür "sorumluluk" söz konusudur. Hayatı bütünüyle kavramaya çalışan bu "bilinç", kişisel yaşantısında ve toplumsal ilişkilerinde "sahiciliğin" arayışı içerisinde olmuş, bunun bir sonucu olarak da "huzursuzluğu" yaşamaktan kurtulamamıştır. *"Evet, İsyan"*da beliren şiirler, bu ben'in arayışının birer yansıması olarak da okunabilir.

---

[22] Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, s.63.
[23] Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, s. 69.

"Cinayetler Kitabı"[24]na gelindiğinde ise hayatî tecrübelerden/yaşanmışlıklardan ötürü, dünyayı ve tüm ilişkilerini sorgulamak durumunda kalan bu ben'in huzursuzluğu artarak devam etmiş ve arayış, tekrar bireysel merkezli olmaya başlamıştır. Özel'in hayatıyla şiirlerinin birebir yol aldığının verileri olarak da değerlendirilebilecek olan bu dönemdeki ürünler, şairin *"Evet, İsyan"* kitabındaki şiirlerle öne çıkardığı hayatın, bütün yönleriyle sorgulanması olarak belirmektedir. Bu dönemdeki "arayış"ın neticesi olarak şairin önünde açılan *"korku ve tedirginlik içinde olmadan yürüyebileceği yol"* ile varmak istediği yer, *"insanın içinde her tür dalgalanmadan etkilenmeyecek bir mutlak bulunduğu inancı"*dır.[25]

Söz konusu olan bu gayret, her ne kadar Özel'in şiir evreninde geriye doğru gidildiğinde 1. ve 2. şiir kitaplarındaki şiirlerle de örneklenebilirse de 1970 yılında yayımlanan *"Ağlamadan / dillerim dolaşmadan / yumruğum çözülmeden gecenin karşısında / şafaktan utanmayıp uyandırmadan aşkı / üzerime yüreğimden başka muska takmadan / konuşmak istiyorum"* dediği "Mazot" şiiriyle ciddi işaretler vermeye başlayacak, fakat asıl anlamını 1971 yılında "Halkın Dostları" dergisinde yayımlanan "Kötü Şiirler"[26] ile bulacaktır.

İsmet Özel, *"Cinayetler Kitabı"*nın ilk 9 şiiriyle ortaya koyduğu huzursuzluğunu ve beraberinde gelen arayışını, Sezai Karakoç'un "Diriliş" dergisinde yayımladığı "Amentü" adlı şiiriyle 1974 yılında sonlandırmış olmaktadır. Böylelikle Müslüman dünya görüşüne bağlanan şair, var oluşunun anlamını ben'i etrafında ördüğü "mutlak emniyet" alanıyla netleştirmiş ve ontik kaygısını gidererek aslî/varoluşsal sıkıntısına çözüm bulmuştur.

Özel'in şiirlerinin yayımlanış tarihlerini göz önünde bulundurulduğunda, "Amentü" şiirinden sonra 1975 yılının Ocak ve Şubat aylarında yine "Diriliş" dergisinde yayımlanan "Akdeniz'in Ufka Doğru Mora Çalan Mavisi" ve "İçimden Şu Zalim Şüpheyi Kaldır Ya Sen Gel Ya Beni Oraya Aldır" adlı metinler, şairin henüz tam olarak sorgulama sürecini geride bırakmadığının bir ifadesi olarak anlaşılabilir. Özellikle "Akdeniz'in Ufka Doğru Mora Çalan Mavisi"nin anlam dünyası düşünüldüğünde bu şiirin, "Amentü" şiirini hazırlayan bir yapı içerisinde olduğu belirmekte; yayımlanış tarihi daha sonra olsa da kaleme alınışı "Amentü" şiiri öncesi olabileceğini akla getirmektedir.

Özel'in varoluşsal sıkıntısının tam olarak sona erdiğinin göstergesi olarak kabul edilebilecek metinler ise, 6 yıl gibi uzun bir süre sonra yazılmaya başlanacak olan şiirler ile ortaya çıkacaktır.

---

[24] Cinayetler Kitabı, *Çıdam Yay.,* (2. bs., *Oğlak Yay*., İst., Temmuz 1984, 80 s.), İst., Mart 1975, 47 s.
[25] Waldo Sen Neden Burada Değilsin?, s. 70.
[26] Kötü Şiirler, *Halkın Dostları,* S.14, Mayıs 1971, s.5–6.

- "Cellâdıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar" / 1981 – 1993"

"Cinayetler Kitabı" çıktıktan sonra 1981 yılına kadar herhangi bir şiir yayımlamayan İsmet Özel sessizliğini, "Sanat Olayı"[27] dergisinde yayımladığı 3 şiirle bozar. *"Şiirine bir zamanlar kaynaklık eden ergenlik boğuntularının ona şiirini bu yönde sürdürmeye olanak verebilmeleri ölçüsünde genç bir şair değil artık"*[28] şeklinde yapılan yargılarla, yeni girdiği "hayat" içerisinde nasıl bir şiir ortaya koyacağı merakla beklenen şair, varoluşla ilgili problemlerine çözüm bulmuş bir insan olarak şiirler yazmaya devam eder.

"Mutlak emniyet"i elde etmiş olmanın beni'ne kazandırdığı güven, şairin bu dönemde kaleme almış olduğu şiirlerde bütünüyle kendini hissettirmektedir. Özel, bu bakış açısıyla insanların kendilerine sunulanı kolayca kabul ediyor olmalarını, benliklerine yabancılaşarak "yaşayıp gitme"lerini ve modern dünyanın "şahsiyet"ler üzerinde kurduğu baskı alanlarını ironiyle karışık bir söyleyişle işaret eder. Fakat burada önemle ayırtına varılması gereken husus, İsmet Özel'in ilk şiirlerinden bu yana devam eden "sahicilik arayışı"nın herhangi bir yönelime uğramadan devam ediyor olmasıdır. Şair, sosyalist çevreden kopup Müslüman dünya görüşüne bağlandıktan sonra da, varlıkla ilgili en önemli problemini halleden bir ben'in sahibi olarak, söz konusu olan "sahicilik" için "antikonformist" tavrını devam ettirir. Özel'in ilk üç şiir kitabında da gerek bireysel gerekse toplumsal kaynaklı olarak devam eden bu tavır, şairin tüm şiir evreninde şiir yazma dürtüsü olarak belirmektedir. Nitekim bu durum, bugün de içinde bulunduğumuz zaman diliminde şiir yazmaya devam eden şaire kaynaklık etmektedir.

Özel'in bu dönemde kaleme aldığı şiirlerinde kendini iyice hissettirmeye başlayan ve yoğun bir şiir işçiliği gerektiren zekâ ve kurguya dayalı şiirlerinin sayısı giderek artar. Modern dünyada yaşayan insanın ontik çıkmazını konu ederek, şiir evreninin sınırlarını genişleten Özel, imge yoğunluğu ile kaleme aldığı şiirlerinin yanı başına, özellikle *"Evet, İsyan"* kitabıyla başlayıp ve *"Cinayetler Kitabıyla"* devam eden süreçte, insanı merkez alan ve hayatı daha fazla "dokunulur kılmak" için yazılan şiirleri ekler.

İsmet Özel'in modern Türk şiirine olan katkısı da bu noktada belirmektedir. II. Yeni şiirinin 1950'li yılların ortalarından 1960 yılının başına kadar hayat karşısındaki etkin tavrına şair, insanı bulunduğu yerden başka bir yere -şiirin yapısını zedelemeden- çağırarak, önemli kazanımlar eklemiştir. Özel, imajinatif söyleyişin yoğunlukla öne çıktığı şiirlerinde bile toplumun uzağına düşen bir şiirden kaçınmış; insanın ontolojik boyutunu, kullanmış olduğu kelimelerin ritmini azaltmadan şiirin bütünü içerisinde işlemeyi başarabilmiştir.

---

[27] Üç Frenk Havası, *Sanat Olayı,* S.3, Mart 1981, s.46–47.
Jazz, *Sanat Olayı,* S.5, Mayıs 1981, s.36.
Mataramda Tuzlu Su, *Sanat Olayı,* S.9, Eylül 1981, s.43.
[28] Ataol Behramoğlu, "İsmet Özel Üzerine", Militan, S.11, Kasım 1975, s.34.

Tamamı 1993 yılının başında yayımlanacak olan "Of Not Being A Jew" adlı şiirinin bir bölümünü "Of Not Being A Jew'dan"[29] adıyla 1986 yılının sonunda "Adam Sanat" dergisinde yayımlayan İsmet Özel, 1987 yılında da tüm şiirlerini "Erbain"[30] adlı kitapta bir araya getirir. Daha sonra uzun bir suskunluk dönemine giren şair, 1992 yılının başına kadar şiir yayımlamaz. Bu yıl içerisinde "Dergâh"ta "Mevsimlerin İnsana Yaptığı Fenalıklar"[31] adlı şiirini yayımlayan Özel, 1993 yılı içerisinde de yine aynı dergide 4 şiir[32] kaleme alır.

- "Bir Yusuf Masalı" / 1993 – 1999"

İsmet Özel, 1993 ve 1994 yılları içerisinde yayımladığı "Münacat", "Naat",[33] ve "Sebeb-i Telif"[34] isimli şiirleriyle 1998 yılında yayımladığı "Dibace"[35] adlı şiirini 1999 yılının Aralık ayında 5. şiir kitabı olan "Bir Yusuf Masalı"[36]nın giriş kısmı olarak yayımlar. Bu kitabın "masal" kısmını oluşturan "7 Bab" ise öncesinde hiçbir yerde yayımlanmadan bu kitaba dâhil edilir. *"Bir Yusuf Masalı"*, özellikle "Münacat", "Naat", "Sebeb-i Telif" ve "Dibace" bölümleriyle şairin Müslüman dünya görüşüne bağlandıktan sonra şiir alanında ulaşmış olduğu yerin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Söz konusu olan bu göstergeler şairin hem poetik açılımı yaşayarak şiirselliğe hâkimiyeti noktasında, hem de kelimelerin ses değerleriyle birlikte dilin kullanımına yönelik olarak belirmektedir.

Özel, *"Cellâdıma Gülümserken"* kitabıyla meydana getirdiği anlam dünyasına, geleneksel bir form içerisinde modern bir söyleyiş kondurmuş olmakta ve öteden beri içerisinde olduğu "sahicilik" arayışının "Yeni Hayat" içerisinde de devam ettiğini ortaya koymaktadır. Yapı itibarîyle Mesnevî türüne benzer tarzda bölümlenen bu kitap, alışılmış olmayan bir söyleyiş biçimiyle dikkatleri toplamış; örneğin ilâhî güce yakarış ve peygambere sesleniş biçiminde, sadece şairin tüm şiir evreninde çıkış noktası olan "ben"in hareket noktası alınmasıyla değil, içerik olarak da bir kırılma meydana getirilmiştir. Bu kırılma formdan ziyade, "Münacat" ve "Naat" türleriyle insanların zihinlerinde oluşmuş olan gelenekselleşmiş söyleyiş biçimi ve içerik hususundaki alışkanlıklar ile ilgilidir.

İsmet Özel'in şiir evrenindeki izlekler birbirine ulanarak devam ettiğinden, 5. kitabının masal kısmından da insanlara ulaşan bir tür "kendilik" çağrısı söz konusudur. *"Bir Yusuf Masalı"*nın bütünü

---

[29] Of Not Being A Jew'dan, *Adam Sanat,* S.12, Kasım 1986, s.12–13.
[30] Erbain, *Şûle Yay.,* 1. bs., İst., 1987, 238 s.
[31] Mevsimlerin İnsana Yaptığı Fenalıklar, *Dergâh,* C.II, S.23, Ocak 1992, s.3.
[32] Of Not Being A Jew, *Dergâh,* C.III, S.35, Ocak 1993, s.3–7.
Münacat, *Dergâh,* C.V, S.53, Temmuz 1993, s.3–4.
İki Kanat, *Dergâh,* C.IV, S.44, Ekim 1993, s.3.
Démangeaisum, *Dergâh,* C.IV, S.44, Ekim 1993, s.3.
[33] Naat, *Dergâh,* C.V, S.55, Eylül 1994, s.3–4.
[34] Sebeb-i Telif, *Dergâh,* S.57, Kasım 1994, s.3.
[35] Dibace, *Dergâh,* C.IX, S.104, Ekim 1998, s.1.
[36] Bir Yusuf Masalı, *Şûle Yay.,* 1.bs., İst., Aralık 1999, 126 s.

düşünüldüğünde ve "giriş" kısmındaki şairin şahsî tecrübesinden hareketle yükselen sesle birlikte okunduğunda daha da anlamlı hale gelen bu çağrı, insanın modern zamanlarda *"eşref-i mahlûkat"* olarak hiçe sayılması ve mecbur bırakılmışlıklarına yöneliktir.

Özel, 1999 yılının başında yayımladığı "Kısa Pantolon, Paslı Çakı, Dizde Kabuk Bağlamış Yara, Kısa Çakı, Paslı Pantolon, Gözde Yarısı Kalmış Kabuk",[37] adlı şiirinden sonra 2001 yılında "Gerçek Hayat"[38] dergisinde bir şiir yayımlar. Bu şiirlerle birlikte daha önce kitaplarında yer vermediği 4 metni[39] ve yeni yazdığı 1 şiirini[40] eski şiirlerinden yapmış olduğu seçkiyle birlikte 2003 yılında *"Çatlıycak Kadar Aşkî"*[41] adıyla kitaplaştırır.

Bu kitapta ilk defa okuyucuyla buluşturulan "Otoyoldaki Kavşakta Kavrulmuş Ruh Satıcısı" adlı metin, İsmet Özel'in Ağustos 2003 tarihinde *"Ben sizin durduğunuz yerden tedirgin oldum, başka yere gidiyorum"*[42] diyerek çıkmış olduğu "yolculuk"tan izler taşımaktadır. Şairin bu tarihten itibaren kaleme almış olduğu şiirleri bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, 60 yaşını geçen İsmet Özel'i yeni şiirler yazmaya sevk eden "dürtü"nün mahiyeti biraz olsun anlaşılabilecektir.

- "Of Not Being A Jew" / 2003 – 2006

İsmet Özel, 2005 yılının son gecesinde Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nunda "son şiir kitabım" dediği *"Of Not Being A Jew"*[43] isimli 6. kitabını kendi sesinden okuyarak okuyucuyla buluşturur. Yalnızca *"Çatlıycak Kadar Aşkî"* adlı şiir seçkisinde yer verdiği daha evvel kitaplarına girmemiş şiirleriyle, 2003 tarihinden sonra "ismetozel.org"da[44] ve "merdivenşiir"de[45] yayımladıklarını bir araya getiren Özel, "John Maynerd Keynes'ten Nefretimin Yirmi Sebebi" isimli şiirinin "11, 12, 13, 14, 15, 18, 19 ve 20." bölümlerini de ilk olarak son kitabında yayımlar.

---

[37] Kısa Pantolon, Paslı Çakı, Dizde Kabuk Bağlamış Yara, Kısa Çakı, Paslı Pantolon, Gözde Yarısı Kalmış Kabuk, *Dergâh,* C.IX, S.107, Ocak 1999, s.1.
[38] Ölüm Kere Ölüm / Ölüm Kare, *Gerçek Hayat,* 2001- 24(34), 15 Haziran, s.20.
[39] Mevsimlerin İnsana Yaptığı Fenalıklar, *Dergâh,* C.II, S.23, Ocak 1992, s.3.
Of Not Being A Jew, *Dergâh,* C.III, S.35, Ocak 1993, s.3–7.
İki Kanat, *Dergâh,* C.IV, S.44, Ekim 1993, s.3.
Démangeaisum, *Dergâh,* C.IV, S.44, Ekim 1993, s.3.
[40] Otoyoldaki Kavşakta Kavrulmuş Ruh Satıcısı, *Çatlıycak Kadar Aşkî,* Adam Yay., İst., Ekim 2003, s.17-19.,
[41] Çatlıycak Kadar Aşkî, *Adam Yay.,* 1.bs., İst., Ekim 2003, 96 s.
[42] İsmet Özel'in "4 Ağustos 2003" tarihli Milli Gazete'deki yazısından. (Y.31, S.11147)
[43] Of Not Being A Jew, *Şule Yay.,* 1.bs., Aralık 2005, 150 s.
[44] Kaçmak İsterken Vuruldu, *ismetozel.org.,* 18 Temmuz 2004.
MICHAUXNUNKIMI imiknunxuahcim, *ismetozel.org.,* 8 Eylül 2004.
[45] Savaş Bitti, *merdivenşiir,* S.2, Mart-Nisan 2005, s.5–25.
Kızkulesi Beyaz İken, *merdivenşiir,* S.3, Mayıs-Haziran 2005, s. 4–5.
John Maynard Keynes'ten Nefretimin Yirmi Sebebi 1, 2, 3, 4, 5, *merdivenşiir,* S.4, Ağustos 2005, s.4–13.
John Maynard Keynes'ten Nefretimin Yirmi Sebebi 16, 17, *merdivenşiir,* S.5, Eylül-Ekim 2005, s. 4–7.
John Maynard Keynes'ten Nefretimin Yirmi Sebebi 6, 7, 8, 9, 10, *merdivenşiir,* S.6, Kasım-Aralık 2005, s. 4–15.

"Altmış sene yaşadım bir tek anım bile yok"[46] diyen İsmet Özel'in 2003 yılından sonra yazdıkları, hayatında yaşadıklarının ya da yaşamaya mecbur bırakıldıklarının, kendi bireysel dünyasında karşılık geldiği yerden doğmakta, kimi yerde "anlaşılamamış olma"nın verdiği bir tür huzursuzluk, kimi yerde insanların sıradanlaşmışlıklarını açık etme, kimi yerde de ironiyle karışık bir tür kırgınlık olarak belirmektedir. Öteden beri şiirlerinde önemli bir özellik olarak varlığını koruyan "otobiyografik şiir"e şair, bu dönemde yazdıklarıyla yenilerini eklemiş; 2005 yılında yayımlanan "Savaş Bitti" isimli şiiriyle de bunun en uzun örneğini vermiştir.

İlk şiirlerinden başlayarak kısa şiirlerin yanı sıra kaleme aldığı, "Çağdaş Bir Ürperti", "Kan Kalesi", "Amentü", "Cellâdıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar", "Ils Sont Eux", "Üç Frenk Havası", "Of Not Being A Jew" ve "Bir Yusuf Masalı" gibi uzun şiirlerin şairi olarak İsmet Özel "Savaş Bitti"de, şiirin ritminin zaman zaman düşmesine engel olamaz. Özel, uzun şiirlerin bir şairin "yaratıcı gücü" ile çok yakın ilgisi olduğunu belirtmekte ve esas olanın, şiirin kısa olması gerektiğine işaret ederek *"yaratıcı gücünüz zayıfladıkça şiirler uzar"* demektedir. Yaratıcı gücünün zayıflamasını ise ilerleyen yaşına bağlamaktadır.

Turgut Uyar, 1983 yılında katılmış olduğu "Yaş ve Şiir" konulu açık oturumda, şairlerin yaşlarının ilerlemesiyle konuya yaslanacaklarını ve biçim oyunlarına gireceklerini belirterek *"Birçok yaşlanmış şair, son dönemlerinde vezinli-kafiyeli tekrarlı mısralara kapılırlar. Hep gördüğümüz bir şey bu"*[47] demektedir. Uyar'ın şairler için ileri sürdüğü bu öngörüsünün tamamı İsmet Özel için geçerli olmasa da; şairin son dönemde kaleme aldığı şiirlerinde dikkat çeken bir başka durumu akla getirmektedir. İmge yoğunluğunun daha az görüldüğü, kurguya dayanarak zekânın ve işçiliğin daha fazla yer ettiği 2003 yılından sonraki şiirler, her ne kadar şairin kendisini tekrar etmekten uzak durmak için ortaya konan gayretler olarak anlaşılabilirse de "yaratıcı gücünün azalması" olarak da değerlendirilebilir.

---

[46] Otoyoldaki Kavşakta Kavrulmuş Ruh Satıcısı, *Çatlıycak Kadar Aşkî,* Adam Yay., İst., Ekim 2003, s.17.
[47] "Yaş ve Şiir Üstüne" Konulu Açık Oturum, Yöneten: Tomris Uyar, Katılanlar: Cemal Süreya (Berfe), Edip Cansever, Turgut Uyar, *Varlık,* S.906, Mart 1983, s.13–25.